

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 22/2008 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2009

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä syyskuuta 2008 lähettänyt hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2009 (HE 116/2008 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla ympäristövaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- budjettineuvos Pekka Pelkonen, valtiovarainministeriö
- hallitusneuvos Ulla Kaarikivi-Laine, asunto-neuvos Riitta Kimari, rakennusneuvos Erkki Laitinen, neuvotteleva virkamies Jaakko Ojala, kehittämisjohtaja Markku Tahvanainen, ympäristöneuvos Olli Pahkala, luonnonsuojeluvälvoja Pekka Salminen, yli-insinööri Jorma Kaloinen ja yli-insinööri Jukka Vuontela, ympäristöministeriö
- vesihallintoneuvos Jaakko Sierla, ylitarkastaja Matti Heikurainen, ylitarkastaja Hanna Mattila ja ylitarkastaja Kaisa Pirkola, maa- ja metsätalousministeriö
- merenkulkuneuvos Sirkka-Heleena Nyman ja neuvotteleva virkamies Riitta Viren, liikenne- ja viestintäministeriö
- teollisuusneuvos Paula Nybergh ja ylitarkastaja Heli Vuori-Karvia, työ- ja elinkeinoministeriö

- professori Peter Lund, Teknillinen korkeakoulu
- tutkimusprofessori Ilkka Savolainen, VTT
- toimitusjohtaja Jouko Kinnunen, Motiva Oy
- tuotelinjapäälikkö Jaana Suur-Askola, Uponor Suomi Oy
- erikoissuunnittelija Kimmo Huovinen, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus
- tutkimusjohtaja Heikki Toivonen, johtava tutkija Heikki Pitkänen, yli-insinööri Kalervo Jolma, erikoistutkija Per Mickwitz ja yli-insinööri Erkki Santala, Suomen ympäristökeskus
- luonnonsuojelupäälikkö Päivi Lundvall, Lapin ympäristökeskus
- vesihuoltoinsinööri Jyrki Lammila, Lounais-Suomen ympäristökeskus
- johtaja Marketta Virta, Uudenmaan ympäristökeskus
- apulaisjohtaja Marja-Liisa Hintsanen, Metsähallitus
- ympäristöasiantuntija Vesa Valpasvuo ja erityisasiantuntija Eero Hiltunen, Suomen Kuntaliitto
- luonnonsuojelusihteeri Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- asuntotoimialan päällikkö, johtaja Aija Tasa, Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI ry
- meriohjelman päällikkö Anita Mäkinen, WWF Finland.

Lisäksi valiokunta on saanut Vuokralaisten Keskusliitolta kirjallisen lausunnon.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

1 Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen

Kohtuuhintaisen asumisen edistäminen

Talousarvioesitys toteuttaa hallituksen 14.2.2008 hyväksymää asuntoliittistä toimenpideohjelmaa, jossa määritellään hallituskauden keskeiset asuntoliittiset toimenpiteet. Valiokunta pitää hyvänä toimenpideohjelman painopisteitä, joita ovat kasvukeskusten asuntotarjonnan asumisen kohtuuhintaisuuden toteutumisen edistäminen, yhdyskuntarakenteen eheyttäminen, heikommassa asemassa olevien asumistilanteen parantaminen sekä asuinrakennuksien hyvän ylläpidon ja viihtyisien asuinympäristöjen kehittämisen edistäminen. Näiden kokonaisuuskehittämisen yksityiskohtaisia tavoitteita on määritelty erillisissä ohjelmissa, joita ovat 1) valtion ja Helsingin seudun kuntien aiesopimus toimenpiteistä tontti- ja asuntotarjonnan parantamiseksi Helsingin seudulla 2) pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma ja 3) korjausrakentamisen strategia (välimietintö 3.7.2008).

Asumismenojen kalleus on ollut ongelmana erityisesti Helsingin seudulla ja suurimmissa kasvukeskuksissa sekä kotitalouksien itsensä että työmarkkinoiden toimivuuden ja talouden kasvuedellytysten kannalta. Pieniä asuntoja ja vuokra-asuntoja on riittämättömästi, eivätkä asumistarpeet ja asuntotarjonta ole kohdanneet.

Valiokunta toteaa, että suhdannetilanne on selvästi heikentynyt talousarvioesityksen laatimiseen nähden. Maailman rahoitusmarkkinoiden kriisi on heijastunut myös Suomeen, ja se on näkynyt jo asuntomarkkinoilla. Uusien asuntojen kysyntä alkoi heikentyä jo vuosi sitten, ja rakennusalan näkymät vastaavasti, joten asuntotuotantokin on lähes pysähdyksissä. Kansainvä-

linen finanssikriisi on vielä pahentanut tilannetta olennaisesti.

Valiokunta korostaa tarvetta varautua lisäämään julkista rakentamista ja erityisesti valtion tukemaa vuokra-asuntotuotantoa kasvukeskuksissa tulevana vuonna, kun rakennuskustannukset ja suhdannekehitys antavat siihen todennäköisesti hyvät edellytykset. Tuettua vuokra-asuntotuotantoa tulee saada nopeasti liikkeelle. Etenkin pääkaupunkiseudun kuntien tulee varmistaa edullisia tontteja vuokra-asunnoille. Talousarvioesityksen tavoitteena on 6 000 asunnon rakentamisen aloittaminen, mutta määrä on jäämässä vuodelta 2008 hieman yli 4 000:een, eikä valtuutta saatane täysimääräisesti käyttöön myöskään vuonna 2009 ilman erityisiä lisätoimenpiteitä. Kansainvälisen rahoituskriisin seurauksena myös suomalaisten luottolaitosten jälleärahoituksen kustannukset ovat nousseet selvästi, eikä osa luottolaitoksista ole kiinnostunut antamaan lainatarjouksia korkotukilainoitukseen.

Suhteellisesta pienuudestaan huolimatta on siksi tärkeä myös talousarvioesitykseen sisällytetty valtuus myöntää määräaikaista käynnistysavustuksia enintään 10 miljoonaa euroa valtion ja Helsingin seudun kuntien väliseen aiesopimukseen sitoutuneissa ja sitä toteuttavissa kunnissa. Avustukset suunnataan niille, jotka rakentavat vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalainojen korkotuesta annetun lain mukaisia vuokra- tai asumisoikeusasuntoja muille kuin erityisryhmille (10 000 euroa asuntoa kohden). Tarpeen on edelleen myös määräaikainen 7 miljoonan euron valtuus uusien asuntoalueiden kunnallistekniikan rakentamiseen.

Asuntotonttitarjonnan riittävyys ja monipuolisuus ovat edellytyksiä kohtuuhintaisen ja erilaiset asumistarpeet täyttävän asuntotarjonnan turvaamiseksi. Suuria odotuksia kohdistuukin erityisesti aiesopimukseen, jolla Helsingin seu-

dun kunnat ovat yhdessä asettaneet 12 000—13 000 asunnon vuosituotantotavoitteen, josta 20 prosenttia toteutetaan kohtuuhintaisena valtion tukemana vuokra-asuntotuotantona. Valiokunta esittää, että

valtiovarainvaliokunta erityisesti seuraa kansainvälisen rahoituskriisin kehitystä ja vaikutusta asuntomarkkinatilanteeseen. Valiokunta korostaa tarvetta varautua tilanteen muuttumisen mukaan eri keinoin vaikuttamaan asuntomarkkinoihin erityisesti kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon käynnistämiseksi. Valiokunta on päättänyt myös osaltaan seurata kehitystä.

Asumisen ilmastovaikutuksista

Asumisen kohtuuhintaisuuden edistämisen ohella tärkeä tavoite on yhdyskuntarakenteen eheyttäminen kaupunkiseuduilla ja asumisen ilmastopäästöjen vähentäminen. Ilmastomuutoksen hillitsemisen kannalta on olennaista parantaa asumisen energiatehokkuutta, sillä rakennusten lämmitys aiheuttaa noin 30 prosenttia Suomen kasvihuonekaasupäästöistä ja noin 40 prosenttia energiankulutuksesta. Asuntoliittisen toimenpideohjelman mukaisesti Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA valmistelee parhaillaan ehdotusta korjausrakentamisen koerakentamishelmaksi ja asumisen kehittämishankeohjelmaksi vuosille 2009—2012. Energiatehokkuudelle on siinä hahmoteltu visiota, jonka mukaan vuonna 2020 kaikki uudisrakentaminen ja kolmasosa korjausrakentamisesta toteutetaan passiivitalon tasoisina ratkaisuin. Vuonna 2030 kaikki uudet rakennukset toteutettaisiin nolla-energiataloina ja koko korjausrakentaminen passiivitalon tasoisina ratkaisuin. TEKESin Kestävä yhdyskunta -ohjelman tavoitteena on synnyttää merkittävästi uutta ja uudistuvaa liiketoimintaa kestävien ja energiatehokkaiden alueiden ja rakennusten suunnittelussa, rakentamisessa ja ylläpidossa sekä niiden korjauksessa.

Valiokunta pitää korjausrakentamisen kehittämisohjelmaa merkittävänä, sillä vain uudisrakentamisen energiatehokkuutta sääntelemällä

toimenpiteet kohdistuvat vain marginaaliseen osaan rakennuskantaa. Ilmasto- ja energiapolitiisesti on tärkeää kohdistaa energiatehokkuuden tehostamistoimenpiteet koko rakennuskantaan sekä pysäyttää yhdyskuntarakenteen hajautuminen. Se edellyttää täydennysrakentamisen lisäämistä sekä uusien asuntoalueiden sijoittamista yhdyskuntarakenteen ja joukkoliikenneyhteyksien kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Valiokunta korostaa, että vuonna 2008 toimintansa aloittaneen Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen rooli ilmastomuutoksen hillitsemisen edistäjänä tulee tunnistaa ja toimintaedellytykset turvata.

Valiokunta pitää ilmastopoliittisten tavoitteiden kannalta erittäin tarpeellisen korjaustoimintaan myönnettävien avustusten (35.20.55) nousevaa kehitystä. Energiatehokkuutta parantaviin investointeihin kerros- ja rivitaloissa on tarkoitus käyttää tästä 20 miljoonaa ja 2 miljoonaa pientaloissa asuville tarveharkintaisena avustuksena sekä korjaus- ja terveyshaitta-avustuksiin yhteensä 46,5 miljoonaa euroa. Pientalojen energiakorjauksia tuetaan verotuksen kautta kotitalousvähennyksen keinoin. Korjausavustuksilla tuetaan ikääntyvien ja vammaisväestön kotona asumista painopisteenä edelleen hissien rakentaminen sekä vanhusten ja vammaisten asuntojen korjaaminen kotona asumisen mahdollistamiseksi.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös rakennusperinnön hoitoon tarkoitettun määrärahan (35.20.64) tasoon. Määrärahaa käytetään pääasiassa yksityisten omistajien avustamiseen arvokkaan rakennusperinnön säilyttämisen turvaamiseksi suojeluarvojen mukaisella tavalla. Määrärahaksi esitetään edellisten vuosien tapaan 2,35 miljoonaa euroa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että hakemuksia on jouduttu jatkuvasti hylkäämään määrärahan pienuuden vuoksi, mikä vaarantaa kulttuurihistoriallisten arvojen säilymistä jälkipolville.

Erityisryhmien avustusvaltuus

Talousarvioesityksessä ehdotetaan erityisryhmien investointiavustusvaltuuden säilyttämistä vuoden 2008 tasolla 85 miljoonassa eurossa,

mikä on välttämätöntä erityisryhmien vähenevien laitoshoitopaikkojen korvaamiseksi tuettujen asumispalvelujen keinoin. Haasteena on toteuttaa tavoitteet pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisesta ja siirtymisestä vammaisten laitoshoitomallista tuettuun asumiseen sekä vasta heikkokuntoisten vanhusten määrän nopeaan kasvuun. Valiokunta korostaa, että määrärahan hyvästä tasosta huolimatta sen riittävyys on tarpeen seurata erityisesti siksi, että avustusprosentteja nostettiin lailla avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annetun lain muuttamisesta¹. Tätä lainmuutosta käsitellessään valiokunta tähdensi, että investointivaltuuden riittävyys tulee seurata ja arvioida sen korotustarvetta valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä kuvatut tarpeet huomioon ottaen. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta esittää, että

valtiovarainvaliokunta erityisesti seuraa erityisryhmien asunto-olojen parantamisen investointiavustusvaltuuden riittävyys.

2 Ilmastomuutoksen hillitseminen

Valiokunta on tarkastellut talousarvioesitystä muun ohella erityisesti ilmasto- ja energiapolitiikan kannalta. Ilmastomuutos on aikakautemme suurimpia haasteita, johon Suomen tulee osaltaan ja yhdessä muun EU:n kanssa vastata ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumisiksi. Hallitus viimeistelee parhaillaan pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategiaa, jossa määritellään Suomen ilmasto- ja energiapolitiikan keskeiset tavoitteet ja keinot osana Euroopan unionia ja sen tavoitteita. Valiokunta painottaa, että talousarvioesitystä ei ole mahdollista käsitellä irrallaan strategiasta, vaan ne muodostavat tai ainakin niiden tulisi muodostaa yhtenäinen kokonaisuus, jossa ilmastopolitiikan eri osa-alueet kootaan yhteen. Toisaalta strategia sisältäneen myös budjettiesityksen ulkopuoli-

sia ohjauskeinoja, joten strategiassa luodaan ilmastopolitiikan kehys kaikkine osa-alueineen.

Suomessa ilmastomuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen haasteet on asetettu kullekin hallinnonalalle erikseen, mistä johtuen on ymmärrettävää, että talousarvio on tästä näkökulmasta pirstaleinen. Valiokunta kuitenkin korostaa, että kokonaisvaltaiselle tarkastelulle on jatkossa tarvetta ja talousarvioesityksen rakennetta ja esitystapaa tulisi kehittää vastaavasti. Päästötavoitteet tiukentuvat tulevaisuudessa väistämättä, jolloin myös valtion rahoitustarve kasvanee. Talousarvioesitystä on siksi tarpeen kehittää siten, että eri ohjauskeinojen tehokkuutta ja vaikuttavuutta samoin kuin haitallisia tai ristiriitaisia kannustimia voidaan tunnistaa ja arvioida nykyistä paremmin. Veroilla ja maksuilla sekä vähennysoikeuksilla voidaan vaikuttaa suoraan tai epäsuorasti päästökehitykseen. Myös talousarvion selvitysosien tekstien ja yhteiskunnallisten vaikuttavuustavoitteiden täsmällisyyden edistämällä on merkitystä ilmastopolitiikan toteuttamisen kannalta. Erityisen haasteen muodostaa se, että tarkastelun tulisi olla erityisesti infraratkaisujen osalta hyvin pitkäjänteistä, tarkastelunäkökulma kymmenien vuosien päässä. Valiokunta katsoo, että myös valtiovarainvaliokunnan tulisi kehittää talousarvioesityksen käsittelyä siten, että tällainen poikkihallinnollinen kokonaistarkastelu tulee mahdolliseksi.

Valiokunta toteaa myönteisenä seikkana ilmasto- ja energiapolitiikan tavoitteita toteuttavien määrärahojen kasvun. Näitä ovat erityisesti rakennusten korjausinvestointeihin, energiainvestointitukiin, tutkimukseen ja tuotekehitykseen sekä päästöoikeuksien hankintaan osoitetut määrärahat.

Jatkossa on tarpeen arvioida erityisesti valittujen ohjauskeinojen tehokkuutta ja esimerkiksi sitä, voitaisiinko markkinaehtoisilla ja -vetoisilla ohjauskeinoilla saada kustannustehokkaammin tuloksia. Markkinavetoisissa toimita- tuetaan ja katalysoidaan kaupallistamis- ja markkinoiden kasvuprosessia käyttäen hyväksi erilaisia markkinamekanismeja ja -voimia, kuten kilpailuttaminen, julkiset hankinnat, syöttötariffit, informaatio ja merkinnät. Ohjauskeinojen valin-

¹ YmVM 5/2008 vp — HE 59/2008 vp), laki tuli voimaan 1.7.2008 (2008/448).

ta kuuluu luonnollisesti pääasiassa ilmasto- ja energiastrategian kokonaisuuteen. Talousarvioesityksessä tulisi panostaa riittävästi tutkimukseen ja tuotekehitykseen uusien teknologioiden kehittämiseksi, samalla kun ohjauskeinojen tulee tukea näiden teknologioiden saamista käyttöön. Ongelmaksi on muodostumassa myös pula ympäristötaloudellisen tutkimuksen ja yleensä alan osaajista. Koulutukseen ja tutkimuksen edistämiseen on siksi kiinnitettävä erityistä huomiota.

Kiristyvien päästövähennystavoitteiden kannalta on olennaista tunnistaa myös välillisesti ilmastopolitiikan kannalta olennaiset tekijät ja panostaa kustannustehokkaasti vaikuttavimpiin toimenpiteisiin. Nämä liittyvät osaltaan yhdyskuntarakenteen eheyttämiseen kaupunkiseuduilla sekä maankäytön ja liikenteen muodostaman kokonaisuuden päästövähennyspotentiaalin hyödyntämiseen. Valiokunta katsoo, että talousarvioesitys tukee myös liikennepoliittisen selonteon lähtökohtia ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Tavoitteet ja keinot linjataan kuitenkin tarkemmin tulevassa ilmasto- ja energiastrategiassa. Liikenteen tukemiseen ja ostopalveluihin esitetään 200 miljoonaa euroa, josta joukkoliikenteen palvelujen ostoihin ja tukemiseen yhteensä 99,4 miljoonaa euroa. Joukkoliikenteen kehittämisohjelmien laadinta on käynnistynyt 15 kaupunkialueella, ja suurten kaupunkien joukkoliikennetukeen on uusi 5 miljoonan euron tuki. Valiokunta korostaa liikennesektorin merkitystä ilmastopolitiikassa, sillä liikenteen kasvihuonekaasupäästöt muodostavat Suomessa noin viidenneksen kaikista päästöistä. Tästä näkökulmasta olisi perusteltua tarkastella mahdollisuuksia tukitason korottamiseen jatkossa. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta esittää, että

valtiovarainvaliokunta harkitsee mahdollisuuksia joukkoliikenteen tukitason korottamiseen.

Kokonaisuuden kannalta, nyt kun päästökauppajärjestelmä on voimassa, on tärkeää panostaa päästöjen vähentämiseen päästökauppasektorin ulkopuolisilla sektoreilla. Liikenteen ohella näitä ovat kotitaloudet, pienet ja keskisuuret yrityk-

set sekä julkinen sektori. Nopein ja kustannustehokkain tapa vähentää päästöjä on energiatehokkuuden lisääminen.

Yritysten ja kuluttajien kuten julkisenkin sektorin tiedon kysyntä ilmastomuutoksen hillitsemisen keinoista ja energiatehokkuuden edistämistoimenpiteistä on kasvanut voimakkaasti. Tätä kansalaistietoisuuden lisääntymistä ei tule jättää hyödyntämättä, vaan viestintään ja neuvontaan tulee panostaa riittävästi. Energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistämiseen ja energiatiedotukseen (32.60.20) esitetään 3,4 miljoonaa euroa, mikä on kuitenkin lisääntyneen kysynnän vuoksi riittämätön. Valiokunta katsoo, että keskeistä on turvata puolueettoman ja neutraalin tiedon tarjonta pitkäjänteisesti eikä projektilähtöisesti.

Neuvonta- ja palvelutoimintaa harjoittavan Motiva Oy:n toiminnan turvaaminen on ensisijaisen tärkeää, mutta sen lisäksi on tarpeen harkita alueellisen neuvontaverkoston perustamista kuntien, kuluttajien ja pk-yritysten neuvomiseksi. Valiokunta esittää, että tiedotukseen ja viestintään varattua määrärahaa korotetaan ilmastomuutoksen hillitsemiseksi tarvittavien toimenpiteiden edistämiseksi.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta esittää energiansäästön ja uusiutuvan energian käytön edistämisen ja energiatiedotuksen määrärahan nostamista 5 miljoonaan euroon.

Valiokunta toteaa tässä yhteydessä myös, että valtakunnallisilla luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöillä on huomattava rooli vuoropuhelussa ja tiedon välittäjinä kansalaisten ja hallinnon välillä ja ne tekevät tärkeää työtä muun muassa ilmastomuutosta koskevan tiedon välittämisessä ja levittämisessä. Määrärahataso esitetään säilyttäväksi ennallaan 2 miljoonassa eurossa (35.01.65), mutta sen käyttöalaa esitetään laajennettavaksi myös kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaa varten perustamille yhteisöille virkistysaluehankintojen tukemiseen, mikä osaltaan vähentää muiden käyttökohteiden

osuutta. Valiokunta katsoo, että määrärahaa tulisi nostaa vastaavasti.

3 Itämeren suojelu

Haja-asutuksen jätevesihuolto; siirtoviemärit ja kiinteistöjen jätevesihuolto

Haja-asutusalueiden ja maaseutuyhdyskuntien jätevesihuollon tason nostamiseen kohdistuu yhä enemmän paineita sisävesistöjen ja Itämeren rehevöitymisen vähentämiseksi ja tilan parantamiseksi. Keskittämällä jätevesien käsittely isompiin, tehokkaampiin ja toimintavarmempiin yksiköihin saavutetaan hyviä tuloksia vesiensuojelun kannalta. Pääosa haja-asutusalueiden ja maaseudun vesihuollon tuesta kohdistuu verkostohankkeisiin, joilla pyritään mahdollisimman suureen vaikuttavuuteen.

Siirtoviemärien rakentamista voidaan tukea ympäristötyömäärärahalla (35.10.77) sekä vesihuoltoavustuksiin tarkoitettulla määrärahalla (30.50.31). Momentin 35.10.77 määrärahaksi esitetään 11 miljoonaa euroa, mikä on tasoltaan riittämätön. Alueellisten ympäristökeskusten perusteltujen esitysten perusteella määrärahan tulisi olla vähintään kaksinkertainen nykyiseen verrattuna. Eduskunta nosti määrärahaa vuodeksi 2008 3 miljoonalla eurolla siten, että määräraha on nyt 14,2 miljoonaa euroa. Talousarvioesityksen mukaan taso olisi kuitenkin 11 miljoonaa vuosina 2009 ja menokehysten mukaisesti vuonna 2010 aleten vuonna 2011 10 miljoonaan euroon. Erityisen ongelman on muodostanut myös rakennuskustannusten huomattava nousu. Maarakennuskustannusindeksi on noussut vuoden 2008 aikana 10 % ja vuoteen 2000 verrattuna noin 40 %, mutta momentin määrärahatasossa ei ole otettu tätä mitenkään huomioon.

Siirtoviemärihankkeiden ohella määrärahalla tulisi pystyä avustamaan isännättömien pilaantuneiden maa-alueiden kunnostamista. Kiireellisesti kunnostettavia pilaantuneita alueita, joiden puhdistusvastuuta ei ole mahdollista osoittaa kellekään, on arvioitu olevan yli 500 ja pilaantuneita kohteita yleensä noin 20 000. Valtio on useimmiten osallistunut sellaisten kuntien kunnostettavaksi jääneiden vanhojen kaatopaikko-

jen tai teollisuusalueiden kunnostamiseen, joista on aiheutunut välitöntä ympäristön, erityisesti pohjavesien pilaantumisvaaraa. Kustannukset ovat usein niin korkeat, että pienet kunnat eivät niistä selviydy, ja ilman valtion osallistumista nämä kohteet jäisivät kunnostamatta.

Valiokunta kiinnittää valtiovarainvaliokunnan huomiota ympäristötyöt-määrärahatason pysyvään ongelmallisuuteen. Siirtoviemärihankkeille on erityinen tarve vuoteen 2013 päättyvän siirtymäajan loppuun saakka, jolloin kiinteistökohtaiset talousjätevesijärjestelmät tulee saattaa talousjätevesiasetuksen² vaatimusten mukaiseksi tai liittää vesihuoltoverkostoon. Alueelliset ympäristökeskukset selvittävät parhaillaan kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmien pohjalta viemäriverkostojen laajentamistarvetta alueillaan. Yksittäisten kiinteistönomistajien kannalta on keskeistä saada tieto mahdollisesta laajentamisesta ja verkostoonliittymismahdollisuudesta ennen kuin päätös kiinteistökohtaisesta puhdistusjärjestelmästä on tehtävä. Kiinteistökohtaiset puhdistusjärjestelmät on toteutettava vuoteen 2014 mennessä, ja investoinnit menevät hukkaan, jos viemäriverkostoa laajennetaan sen jälkeen. Siten on hyvin perusteltua lisätä tukea viemäriverkostojen laajentamiseen määräajaksi, jos halutaan saattaa järkevästi viemäritäivissä olevat alueet viemäriverkostojen piiriin asetuksen siirtymäajan puitteissa.

Edellä esitettyyn viitaten valiokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta nostaa ympäristötyöt-määrärahan (35.10.77) 15 miljoonaan euroon ja varmistaa vähintään tämäntasoisen rahoituksen koko siirtymäkaudeksi vuoteen 2014 saakka.

Valiokunta toteaa, että vain osa noin 300 000–400 000 kiinteistöstä on ryhtynyt talousjätevesiasetuksen edellyttämiin toimenpiteisiin. Toimenpiteet tulee toteuttaa vuoteen 2014 mennessä. Arvioiden mukaan noin viidesosa vanhoista

² Valtioneuvoston asetus 542/2003 talousjätevesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla.

järjestelmistä täyttää asetuksen vaatimukset ilman mitään tehostamistoimia, muiden tulee täyttää vaatimukset joko kiinteistökohtaisilla järjestelmillä, liittämällä kiinteistö alueella toimivan vesihuoltolaitoksen viemäriverkostoon tai rakentamalla yhteinen viemärointi tai käsittelyjärjestelmä naapureiden kanssa. Valiokunta katsoo, että toimenpiteisiin ryhtymisen hitaus on osin epäonnistuneen tiedottamisen seurausta. Uudistuksesta tiedottamiseen tulee nyt panostaa täytäntöönpanon vauhdittamiseksi.

Avustusta kiinteistökohtaisten talousjätevesijärjestelmien parantamiseen voidaan myöntää sosiaalisin perustein korjausavustusmääräraha (35.20.55). Käytettävissä on ollut 3 miljoonaa euroa, mutta avustusta on myönnetty vain noin 0,3 miljoonaa euroa vuodessa alhaisten tulorajojen vuoksi. Tulorajoja on nostettu vuosiksi 2008—2010 noin 30 prosentilla, ja avustusta voi saada enintään 35 prosenttia kustannuksista. Määräraha on tärkeä kohdentuen eniten tuen tarpeessa oleviin, mutta kokonaisuuden kannalta sillä ei ole kovin suurta merkitystä, vaikka sen käyttö jatkossa kasvaisikin. Valiokunta katsoo, että tulorajojen noston riittävyttä tulee seurata ja tarvittaessa harkita vielä rajojen nostamista nopealla aikataululla.

Laajempaa merkitystä toimenpiteiden vauhdittamisessa voi olla kotitalousvähennyksellä. Valiokunta katsoo, että kotitalousvähennyksen tulisi olla hyödynnettävissä myös jätevesijärjestelmien suunnittelua sekä kunnossapidon ja hoidon ammattimaisia ostopalveluja käytettäessä.

Hallitusohjelman mukaan hallitus jatkaa toimia asutuksesta, teollisuudesta, maataloudesta ja haja-asutuksesta tulevan ravinnekuormituksen vähentämiseksi kansallisen Itämeri-ohjelman puitteissa ja asetettujen vesiensuojelun suuntaviivojen mukaisesti. Itämeren maat laativat Itämeren suojeluskenaarion (ns. Sternin malli) ja selvittävät vaihtoehtojen yhteiskunnalliset ja taloudelliset vaikutukset. Vesienhoidon suunnittelulla vaikutetaan valuma-alueilta tulevan kuormituksen vähenemiseen ja erityisesti rannikkovesien sekä jokien tilan parantamiseen. Valiokunta kiinnittää valtiovarainvaliokunnan huomiota siihen, että Sternin mallin mukaiseen

Itämeren suojelun kustannustehokkuusselvitykseen ei ole osoitettu määrärahaa. Ylipäänsä talousarvioesityksessä ei ole Itämeren suojeluun kohdistuvaa rahoitusta sinänsä. Ruotsi sen sijaan on panostanut taloudellisten vaikutusten selvittämiseen ja suojelutoimien resursointiin ylipäänsä enemmän.

Eduskunta on edellyttänyt, että hallitus antaa sille erityisen Itämeri-selonteon. Tämä on valmistella ja annetaan eduskunnalle kevätkauden 2009 aikana. Itämeren suojelussa keskeisiä keinoja ovat vesienhoitosuunnitelmien laatiminen, EU:n meristrategiadirektiivin ja Itämeren suojelukomission (HELCOM) Itämeren suojelun toimintaohjelman (BSAP) toimeenpano sekä Kansainvälisen Merenkulkujärjestön (IMO) toimintaan vaikuttaminen. Useissa eri selvityksissä tutkitaan parhaillaan mahdollisuuksia vähentää kuormitusta mereen, mukaan lukien nykyisten keinojen käyttöönoton parantaminen, uusien keinojen tarve sekä rahoituksen kehittäminen. Itämeren suojelu on mittava haaste, johon vastaaminen saattaa edellyttää kokonaan uudenlaisen ohjauskeinojen käyttöönottoa. Erityisen keskeisessä asemassa on HELCOMin Itämeren suojelun toimintaohjelman toimeenpano, jonka edellyttämään lisäresursointiin tulee varautua. Valiokunta korostaa tässä yhteydessä tarvetta Itämeren suojelun kokonaisvaltaiseen tarkasteluun ja toimenpiteiden vaikutusarviointien kehittämiseen.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota siihen yleisempään ongelmaan, että ympäristöministeriön kehittämis- ja suunnittelumäärärahat ovat jo vuosia olleet jatkuvassa laskussa. Määräraha sisältyy ympäristöministeriön toimintamenomomentille 35.01.01. Valiokunta korostaa, että päätöksenteon laatu heikkenee, jos mahdollisuutta teettää tarpeellisia taustaselvityksiä ja vaikutusarvioita ei ole. Ympäristöpolitiikan suunnittelu, vaikuttavuuden arvioiminen ja toimeenpano edellyttävät riittävää ja oikea-aikaista tietoa päätöksenteon tueksi.

Öljyntorjunta

Suomenlahden öljykuljetusten ennakoitaan kasvavan 140 miljoonasta tonnista 250 miljoonaan

tonniin vuoteen 2015 mennessä. Liikenteen kasvun myötä onnettomuusriski on myös olennaisesti kasvanut. Öljyntorjuntavalmiuden tasoa on selvitetty viimeksi kahdessa eri hankkeessa, ÖTVA³ ja SRÖTVA⁴. Näiden selvitysten johtopäätöksenä on, että Suomenlahden rannikon öljyntorjuntavalmiudessa on useita puutteita. Valtion rahoitustarpeeksi on arvioitu 10 miljoonaa euroa vuodessa vuosiksi 2009—2018 kokonaistarpeen ollessa noin 100 miljoonaa euroa. Kustannuksia arvioitaessa on muistettava, että tapahtuneiden öljyonnettomuuksien korjaaminen on moninkertaisesti kalliimpaa. Suuret vahingot, kuten Prestige, ovat aiheuttaneet miljardi-luokan kustannukset. 100 miljoonaa euroa on myös yhden 150 000 tonnin öljylastin arvo.

Valiokunta toteaa, että uuden monitoimialuksen hankintaan on osoitettu jo aikaisemmin 48 miljoonaa euroa ja alus saadaan käyttöön vuonna 2011. 2010-luvulla on varauduttava kahden uuden monitoimialuksen hankintaan.

Suomen ympäristökeskuksen toimintamomentille esitetään 600 000 euron lisämäärärahaa öljyntorjuntakeskuksen perustamiseksi. Valiokunta kiirehtii keskuksen perustamista.

Valiokunta toteaa vielä, että ympäristöministeriö on pyytänyt Suomen ympäristökeskukselta kokonaisesityksen öljyntorjuntavalmiuden kehittämistarpeista seuraavan kymmenen vuoden aikana. Ministeriö aikoo selvityksen valmistuttua arvioida, kuinka paljon öljysuojamaksua pitäisi korottaa pelastuslaitosten lisähankintojen ja osan valtion lisähankinnoista korvaamiseksi öljysuojarahastosta. Raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan dramaattisen nousun vuoksi öljysuojamaksun suhteellinen suuruus ei enää vastaa millään tavoin vuoden 2005 tarkistuksen yhteydessä tehtyä arviointia, ja asiaa on tarkasteltava uudelleen. Edellä esitettyyn viitaten

valiokunta kiirehtii öljysuojamaksun korottamista ja esittää valtiovarainvaliokunnalle, että se varautuu Itämeren suojelun toimintaohjelman toteuttamiseen.

4 Biodiversiteettiohjelman toteuttaminen ja suojelualueiden ylläpitokustannukset

Valiokunta korostaa, että kansallispuistot ja luonnonsuojelualueet muodostavat alueellisen suojeluverkoston rungon, jonka avulla säilytetään kansallisesti ja kansainvälisesti arvokkaimmat kohteet. Samanaikaisesti ne ovat yleisölle avoimia luonnonnähtävyyksiä ja matkailun tärkein vetovoimatekijä. Reitistöjä tukevan infrastruktuurin toimivuuden parantaminen on tärkeää kestäväen luontomatkailun edistämiseksi siten, että alueiden suojeluarvojen säilyminen varmistetaan. Periaatteet ja kehyksen suojelualueiden ylläpidolle muodostaa luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategia⁵, jonka tavoitteena on muun ohella pysäyttää Suomen luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2010 mennessä ja vakiinnuttaa luonnon tilan suotuisa kehitys vuosien 2010—2016 kuluessa.

Virkistyskäytön palveluiden ylläpidon haasteet ovat kokonaisuutena kasvaneet, koska esimerkiksi työllisyysrahoituksen määrä on vähentynyt. Samalla suosituimpien suojelualueiden käyntimäärät kasvavat ja monien luontomatkailuyritysten toiminta perustuu yhä enemmän suojelualueisiin. Valtionmaiden tulevista suojelualueista on perustettu vain noin kolmasosa, ja perustamattomia on määrältään runsas 1 000. Säädosvalmistelun ja kiinteistönmuodostuksen keskeneräisyyden vuoksi suurimmalla osalla näitä alueita ei ole selkeitä rajoja eikä niillä ole voimassa olevia rauhoitusmääräyksiä. Kiinteistöjen muodostaminen on ollut pysähdyksissä kymmenen vuotta, vaikka luonnonsuojelulaki edellyttää, että valtion suojelualueista muodos-

³ Öljyntorjuntavalmius merellä -työryhmän loppuraportti, Meri Hietala ja Kari Lampela (toim.), Suomen ympäristökeskuksen julkaisuja 41/2007.

⁴ Suomenlahden rannikon öljyntorjuntavalmius, selvitys pelastuslaitosten toimintakyvystä, 4.8.2008.

⁵ Valtioneuvoston 21.12.2006 tekemä periaatepäätös Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön strategiasta vuosiksi 2006—2016; luonnon puolesta — ihmisen hyväksi.

tetaan suojelualuekiinteistöjä. Kiinteistönmuodostuksen loppuun saattamiseen tarvitaan tulevina vuosina lisärahoitusta.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategian toimeenpanoon ei ole osoitettu erikseen rahoitusta, kuten ei Itämeren suojeluun tai ilmastonmuutoksen hillitsemiseenkään, vaan toimeenpano tapahtuu eri sektorien toiminnan ja talouden suunnittelun yhteydessä. Tämä on haaste sinänsä. Eri strategiat tulee myös kytä yhteensovittamaan vaikutusarvioinnin kautta siten, että esimerkiksi ilmastopolitiikalla perustellut toimenpiteet eivät aiheuta kielteisiä seurauksia luonnon monimuotoisuuden säilymisen kannalta.

Valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös määrärahaan 35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot, jolle esitetään 1,77 miljoonaa euroa. Määrärahataso on aleneva, vaikka tarpeet ovat kasvussa. Määrärahaa saa käyttää esimerkiksi Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaan eli METSO-ohjelmaan sisältyviin toimenpiteisiin, jotka koskevat erityisesti inventointeja, yhteistyötä ja seuranta, uhanalaisten eliölajien suojeluun ja hoitoon sekä vahingoittuneiden luonnonvaraisten eläinten hoidon järjestämiseen.

METSO-toimintaohjelman aloittamiseen kehyskaudella 2009—2012 on varauduttu kehyspäätöksellä, joka lisää ohjelman rahoitusta ympäristöministeriön hallinnonalalla 65,8 miljoonalla eurolla.

Kuluvan vuoden talousarviossa on ohjelman toteutukseen varattu 11,25 miljoonaa euroa ympäristöministeriön hallinnonalalla. Suurin osa määrärahoista käytetään yksityisten metsänomistajien vapaaehtoisten aloitteiden pohjalta tapahtuvaan monimuotoisuuden suojeluun. Vuosina 2008 ja 2009 ympäristöhallinto keskittyy vanhojen suojeluohjelmien toteutukseen, mutta myös METSOa toteutetaan 15,5 miljoonalla eurolla. Samalla luodaan ympäristö- ja metsähallinnolle sekä metsänhoitoyhdistyksille yhteiset menettelytavat, joita tarvitaan, kun ohjelman toteutus pääsee täyteen vauhtiin vuodesta 2010 alkaen.

Kokonaisuudessaan talousmetsien biologisen monimuotoisuuden ylläpitämiseen käytetään 46,8 miljoonaa euroa vuosina 2009—2012. Valiokunta pitää hyvänä, että neuvontaa metsien monimuotoisuudesta lisätään jo tulevana vuonna ja ohjelman toteutusta valmistellaan. Metsien monimuotoisuuden tutkimukseen sekä seurantaan ja arviointiin on panostettava, jotta tavoite luonnon monimuotoisuuden heikkemisen pysäyttämisestä vuoteen 2010 voidaan saavuttaa.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Rakel Hiltunen /sd
 vpj. Pentti Tiusanen /vas
 jäs. Marko Asell /sd
 Christina Gestrin /r
 Timo Kaunisto /kesk
 Timo Korhonen /kesk (osittain)
 Merja Kuusisto /sd

Tapani Mäkinen /kok
 Petteri Orpo /kok
 Janne Seurujärvi /kesk
 Kimmo Tiilikainen /kesk
 Pauliina Viitamies /sd (osittain)
 Henna Virkkunen /kok
 vjäs. Janina Andersson /vihr.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Valiokunta on lausunnossaan korostanut tarvetta varautua lisäämään valtion tukemaa vuokra-asuntotuotantoa kasvukeskuksissa. Hallituksen talousarvioesityksessä ei kuitenkaan luoda edellytyksiä tavallisten kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tuotannolle. Myöskään jo olemassa olevan ARA-vuokra-asuntokannan korjaamiseen ja energiansäästöön ei tarjota ratkaisuja.

Jotta vuokra-asuntotuotanto voisi päästä edes lähelle asetettuja tavoitteita ja jotta ihmisille voitaisiin jatkossakin tarjota kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja, on sosialidemokraattien mielestä ARA-vuokra-asuntojen uustuotannon korkotukilainoituksen ehtoja korjattava merkittävästi siten, että uustuotannolle myönnetään 10 %:n investointiavustus ja korkotuen nykyinen omavastuukorko 3,4 % puolitetaan. Näin päästään noin 10 euron/m² lähtövuokratasoon, jota voidaan pitää asumisen nykyhinnoissa kohtuullisena. Sosialidemokraatit ovat tehneet myös asiaa koskevan talousarvioaloitteen (TAA 82/2008 vp).

Jos arvioidaan, että vuonna 2009 rakennettavia vuokra-asuntoja olisi 5 000, korkotasoksi oletetaan 5 % ja hankinta-arvoksi 2 500 euroa/m², tulisi tavallisten vuokra-asuntojen investointiavustuksiin varata noin 60 miljoonan euron myöntövaltuus. Tällöin valtion korkotukimenot kasvaisivat ensimmäisen vuoden aikana noin 8 miljoonaa euroa.

Myös ARA-vuokra-asuntojen perusparannusjärjestelmä tulisi uusia siten, että korkotukilainoituksen ehtoja parannetaan ja tuki sidotaan korjausten energiatehokkuuteen. Tälle tulisi varata valtion asuntorahaston talousarviossa noin 30 miljoonaa euroa. Talousarvioesityksessään sosialidemokraatit esittivät, että momentin 35.20.60 perusteluihin tulisi lisätä maininta, että vuonna 2009 saa valtion asuntorahaston varoista myöntää valtionavustuslain (688/2001) nojalla myönnettävien muille kuin erityisryhmille rakennutettavien vuokra-asuntolainojen ja asumis-

oikeustalolainojen korkotuesta annetun lain mukaisia määräaikaista käynnistysavustuksia yhteensä enintään 60 000 000 euroa ja että käynnistysavustuksen suuruus on enintään 10 prosenttia, mikä vähennetään korkotukilainan määrästä.

Lausunnossaan valtion talousarviosta valiokunta ei ole myöskään riittävästi kiinnittänyt huomiota pienituloisten ja rivi- ja kerrostaloissa sekä vuokralla asuvien asuntojen peruskorjauksen tukemiseen. Kotitalousvähennyksen ylärajan nostaminen suuntautuu vain hyvätuloisille, joilla on mahdollisuus hyödyntää täysimääräisesti vähennystä. Mitään takeita edes siitä, että kotitalousvähennystä ylipäänsä käytettäisiin energiaa säästäviin investointeihin, ei ole. Päinvastoin avustusta voidaan käyttää esim. kesämökin sähkölämmitykseen, jotta se saadaan ympärivuotiseen käyttöön, mikä tunnetusti lisää energian kulutusta. Sosialidemokraatit ovat esittäneet, että omakotitalojen energiaremonteille suunnattu verovähennysoikeus laajennettaisiin koskemaan myös asunto-osakeyhtiöiden, kuten kerros- ja rivitalojen, asukkaita.

Valtion talousarvion mukaan ympäristöministeriön hallinnonalan avustuksista rakennusten korjaustoimintaan saa vuonna 2009 käyttää energia-avustuksiin vain 22 miljoonaa euroa. Tämä jakautuu siten, että pienituloiset pientalossa asuvat saavat käyttää 2 miljoonaa avustumäärärahoista ja loput 20 miljoonaa suunnataan energiatehokkuutta parantaviin investointeihin kerros- ja rivitaloissa asuville. Siten ympäristöministeriön hallinnoima määräraha itse asiassa laskee vuoden 2008 tasosta, jolloin lisätalousarvion jälkeen määräraha nousi 24 miljoonan euron tasolle.

Vaikka valtion asuntorahaston puolelta valtio onkin kohdentamassa osittaista rahoitusta asunto-osakeyhtiötalojen energiataloudellisten korjausten korkotukilainaan, on kerros- ja rivitaloasujien sekä pienituloisten pientaloasujien suoriin energia-avustuksiin suunnattu määräraha

alimitoitettu. Näin on erityisesti verrattaessa sitä siihen verohyötyyn, jonka pientalojen hyvätuloiset omistajat voivat käyttää remonteissaan hyväkseen talousarvion mukaisesti. Sosialidemokraatit ovat jättäneet asiaa koskevan talousarvioaloitteen 9 000 000 euroa korjaustoimintaan kohdennettaviin energia-avustuksiin (TAA 8/2008 vp).

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että valtiovarainvaliokunta ottaa mie-
tinnössään huomioon, mitä yllä on esi-
tetty.*

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2008

Rakel Hiltunen /sd
Merja Kuusisto /sd

Marko Asell /sd
Pentti Tiusanen /vas

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Ympäristöministeriön talousarviokehys on jatkuvasti ollut laskeva. Samanaikaisesti ministeriön tehtäviä on lainsäädännöllä jatkuvasti lisätty. Myös biodiversiteetin vähenemisen taittaminen ja ilmastonmuutoksen hillintä lisäävät ympäristöministeriön velvoitteita.

Eriyisesti on vähennetty ympäristöministeriön tutkimus- ja suunnittelurahoitusta. Tämä heikentää mahdollisuuksia hyvään lainsäädännön valmisteluun, erilaisten ympäristöselvitysten tekemistä, osallistumista kansainvälisiin projekteihin ja kansainvälisten sopimusten toteuttamiseen. Huoli tästä on toistuvasti tuotu ympäristövaliokunnan tiedoksi.

Ympäristövaliokunnan lausunnossa "kiinnitetään huomiota" ympäristöministeriön kehittämis- ja suunnittelumäärärahojen vuosia jatkuneeseen laskuun. Valiokunnan mielestä "päättösenteen laatu heikkenee, jos mahdollisuutta teettää tarpeellisia taustaselvityksiä ja vaikutusarvioita ei ole. Ympäristöpolitiikan suunnittelu, vaikuttavuuden arvioiminen ja toimeenpano edellyttävät riittävää ja oikeanaikaista tietoa päätöksenteon tueksi". Valiokunta on tässä oikeassa.

Kuitenkaan valiokunnan enemmistö ei ollut valmis johtopäätökseen ja kohdistamaan lisärahaa esitetyn huolen poistamiseksi. Esteeksi ilmoitettiin mm. valtion tuottavuusohjelma.

Tämän eriävän mielipiteen tarkoituksena on tähdentää valtionvarainvaliokunnalle tilanteen vakavuutta.

Esitänkin, että valtionvarainvaliokunta lisää momentille 35.01.01 Ympäristöministeriön toimintamenot 2 miljoonaa euroa.

Hallituksen esityksessä on 2 miljoonaa euroa käytettäviksi järjestöille ja ympäristöhoitoon. Momenttia voi käyttää myös kunnille ja kuntien virkistysalueiden hankintaan perustamille yhteisöille seudullisesti ja valtakunnallisesti merkittävien virkistysaluehankintojen tukemiseen.

Valiokunnan enemmistö päätti äänestyksen jälkeen, ettei momenttiin 35.01.65 lisätä esitettyä 500 000 euroa ympäristöjärjestön saaman tuen riittävyyden takaamiseksi momentin käytötarkoituksen laajennuttua.

Esitänkin, että valtionvarainvaliokunta lisää momentille 35.01.65 Avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon 500 000 euroa.

Helsingissä 16 päivänä lokakuuta 2008

Pentti Tiusanen /vas

Yhdymme eriävään mielipiteeseen avustukset järjestöille ja ympäristöhoitoon -määrärahaa koskevan kannanoton osalta.

Rakel Hiltunen /sd
Merja Kuusisto /sd
Marko Asell /sd